Szarvas, 1896. junius 14. 25. szám. Hetedik évfolyam.

SZARVAS és VIDÉKE

TÁRSADALMI ES SZÉPIRODALMI HETILAP.

Szerkesztőség:
Beliczey utcza 11. szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők.
Kéziratok vissza nem adatnak.
BÉRMENTETLEN LEVELEK EL NEM FOGADTATNAK.

Előfizetési árak:
Egész évre . . . 4 frt. — Félévre . . . . 2 frt
Negyedévre . . . 1 frt. — Egyes szám . 8 kr.
MEGJELEN HETENKINT EGYSZER VASÁRNAP.

Kiadóhivatal:
Beliczey-utcza 11. szám. (saját ház,) hová az előfizetési pénzek intézendők.
Hirdetéseket jutányos áron elfogad.
BÉLYEGDIJ MINDEN HIRDETÉSÉRT 30 KRAJCÁR.

Előljáróságunk figyelmébe.

Községünk déli oldalán, keletről nyugati irányban, mintégy 50—60 hold terül el, mely az ártéri kút, s a községben összegyülemlö s kifolyó eső viz medenczéjeül szolgál. Valahányszor e medencze mellett elhaladok, mindannyiszor eszembe jut, mily vétek és kár, hogy e terület oly parlagon hever, s a községnek mi hasznot sem hoz. Pedig e területet nagyon is lehetne értékesiteni, s merem állitani, ha e medencze a mostani vizbőségével magán kézben volna, tulajdonosa már rég gazdag ember lenne. Mindezeket nem vádképen hozom fel, hanem csak azért, hogy községünk érdemes Előljáróságának szives figyelmét reá felhivjam.

Bárki menjen el, a maczóéri gát s a község között elterülö viz mellett szemébe fog tünni az, hogy a viztükrét itt ott egyes kis szigetkék tarkitják, melyeket ellep a gyom, az igaz hogy ezeket gondozni nem kell, de hasznot nem is adnak, s csak is arra jók, hogy a néha néha reájuk vetödö egyes ludak és sertéseknek nyujtsanak némi hitvány tápot, továbbá a szélein lévö egyenlötlen nagyságu és mélységü gödrök életveszélyessé teszik a benne lévö vizet, a maczóér partján lakó családok gyermekeire nézve, kik azt — bár eléggé helytelen dolog — igy nyári meleg időben fürdöül használják. Ezenfelül nehány polgártársunk ruczája, ludja, és sertése elveszi a szabad fürdöt, s ez az egész haszon ebböl a nagy területböl.

Ezek után bátor leszek elmondani azt, hogy esetleg azon terület az enyém lenne, mit tennék vele.

Mindenek elött egy mély árokkal elválasztanám azon területet, mely városunk köbányájául szolgálna, s a honnan a lakosság az épitkezéshez szükséges sárga földet beszerezhetné; a többi részét — miután a benne lévö vizet a lehetöségig lecsapolnám — mód van reá, ott a nagy gát alatti áteresztö — az egyes kiálló-szigetet képezö földdarabokat széthányatnám, s lehetöségig rónáznám. — Ezek után szemlét tartanék az egész terület felett. — A mélyebb helyeket, — ott a kórház környékén — nehány ezer ponty ikrával, s nehány pár-rákkal népesitném be, ott csekély gondozással ezek szépen tenyésznének, s azt hiszem nehány év alatt a beruházási költségen felül is hozna hasznot, a kevésbbé mély helyeken pedig már gyökereket ültetnék — van a Körös partján elég, nem is kellene messze menni — s azon részig, hol a legnagyobb szárazságban is viz boritja a talajt, nádast alapitanék, pár év eltelte után egy szép nádasom lenne s hogy e nádas is meghozná a maga tisztességes kamatait, azt hiszem bizonyitgatnom felesleges dolog.

Azon részét pedig, mely csakis tavasszal, s nagyobb s hosszabb ideig tartó esözések alkalmával borittatik el vizzel, a kosár füvek legjobb nemeivel ültetném be. Községünkben számosan értenek a kosárfonáshoz, hány ezer és ezer czirok seprüt kötnek, mind a kettöhöz szükséges a füz vessző, s azok kiknek erre szükségük van, nem egy esetben más határban kénytelenek azt beszerezni. Azt hiszem, ha a füzfák megerednének, már három éves koruktól kezdve több hasznot adnának, mint olyan területü buzavetés, s e füz ültetésnek kettös haszna is lenne, elöször is egy uj iparágat — a kosárfonást — lehetne községünkben meghonositani, másodszor a népnek alkalma lenne arra, hogy a czirok seprü kötéshez szükséges füz vesszöt jutányosan beszerezhetné*); esetleg a példa hatása folytán, vizenyösebb talaját — ha mást, nem az árok partját — szintén ily kosár füzzel ültetné be.

Végül azon részét e területnek, mely fekvésénél fogva csak is rendkivüli esetekben borittatik el vizzel, korántsem hagynám libalegelönek, mint most, hanem az elsö évben kiosztanám dinnyeföldeknek, s midön már a talaj át lenne kapálva, szöllövel ültetném ki, s hogy a filloxera kárt ne tehessen benne, évenként kétszer u. m. tavasszal és összel, a rendelkezésemre álló vizzel mesterségesen elárasztanám.

Tudom, hogy számos polgártársunk zokon venné, ha a fentebb vázoltak keresztül vitetnének, de ezen is lehetne segiteni, mert a tégla vetésre szánt helyeken ugy is feles számmal lennének gödrök, s a duzzogó polgártársak sertései, ruczái és ludjai ott is élvezhetnék az ártézi kut éltetö vizét.

Mint fentebb is emlitém, nem volt czélom szemrehányást tenni az Elöljáróságnak, csak is jóakaratu tanácsképen bátorkodtam elöadni a fentieket azon óhaj kapcsán, miként tegye ezen ügyet az Elöljáróság tanácskozás tárgyává, s ha már nem tudjuk ártézi kutunk felesleges vizét másként érvényesiteni, legalább közvetett uton — t. i. a felesleges viz felfogására szánt medenczét igyekezzünk jövedelmezövé tenni, s azt hiszem egy kis jövedelmet még megbirna a község kasszája.

Balkányi.

*) Egyik másik polgártárs nagyon is jutányosan jutna hozzá.

Szedö

SZARVAS és VIDÉKE TÁRCZÁJA.

Hattyu a kacsák között.

Erőss Gusztávnak, a mint a főpróba zsibongó közönségén végig jártatta szemét s jobbra balra köszöngetve kezet szoritott a közel álló ismerősökkel, egyszerre csak feltünt egy hölgy, akt a földszint utólsó sorában egymagában ült és elfogult figyelemmel nézte a leeresztett vasfüggönyt.

— Ki az a hölgy? — kérdezte az egyik szinésztől.

— Árkai Lidi.

— Szinésznö?

— Az.

— Nem ismerem.

Ha Erőss Gusztáv azt mondja: nem ismerem, körül-belül ugy mondja, mint Szinnyei bácsi, ha egy iróról kell bevallania, hogy nem ismeri. S a tény konstatálását nyomban követi a fogyatékosság kiigazitása. Erőss Gusztáv egyenesen a magányos hölgy felé siet s naiv bizalmassággal megszólitja.

— Valóban csodálatos, hogy nem volt még szerencsém, nagyságod bizonyára csak rövid idö óta van szerzödve.

Erőss Gusztáv fölöslegesnek tartja, hogy a nevét megmondja. A milyen mesésen valószinütlen, hogy ö valamelyik szinésznöt ne ismerjen, épp oly holt bizonyosság, hogy öt ismeri minden szinész és szinésznö. Az elsö éves növendék az elsö napon az iskolában azt tudja meg, hogy kicsoda Erőss Gusztáv. Az uj igazgató öt fogadja elsönek, öt üdvözli az öltözöben. A referensek szives hajlamát ö kéri ki a zsenge tehetségek számára s az országos kaszinóban ö inditványozza mindig: hány támlásszéket prenumeráljanak. Ha fiatal leány közepes vagy jelentékeny sikert arat, Erőss Gusztáv nyomban érdeklödik iránta, elöadás után haza kiséri s napközben vele sétál.

Ám ne tessék ezért rosszat gondolni sem Erőss Gusztávról, sem protégéeiről. A müvésznöknek kedves kedve ö valóban a müvészetet szolgálja. Igen kedves-ember, a kinek évi huszezer forintja van, és éppenségel semmi dolga nincsen. Egyetlen szenvedélye a szinház s egyetlen hivatása a kezdök portálása. S hogy most Árkai Lidihez lépett, nem annyira az ültében is feltünö magas termet és sajátságosan finom, gyermekes szépségü arcz vonzotta, mint éppen csak az, hogy Árkai Lidi uj tag s valószinüleg kezdö.

Árkai Lidi, mikor a fiatal ember nem sértö bizalmasságával megszólitotta, elpirult s ugy fészkelödött, mint aki nem tudja, mit csináljon. Erőss Gusztáv is meghökkent, mert megszokta, hogy nyájas mosolygással fogadják. Nem érezte magát biztos talajon s zavarában megtette a mit fölöslegesnok gondolt: bemutatta magát.

A hölgy még mindig elfogultan bicczentett a fejével, félve összehuzódott ülésén s alig hallhatóan viszont ö is elrebegte a nevét.

— Csodálom, hogy nagyságodhoz eddig nem volt szerencsém, bizonyára vidéken müködött eddig?

Mint a gyerek, ha bünt vall be, olyanformán suttogta a hölgy:

— Nem müködtem még.

Erőss Gusztáv nagyon megütödött rajta.

— Lehetetlen, szólt, most végzett volna?

A hölgy félö aggódással vetette rá nagy szemét, mintha katasztrófát várna:

— Nem végeztem.

— Hogyan, hiszen akkor . . .

Ez volt a katasztrófa. Hiszen akkor nem is szinésznö? Hát akkor mi?

Mind a kettö egyet gondolt. Árkai Lidi ezzel vivódott: ez az ur most szinpadi kalandornőnek fog tartani s illetlenül viseli magát. Erőss Gusztáv meg azt gondolta: ez a leány zavarban van, azt hiszi, hogy én most kalandornőnek tartom, aki csak értékes czimnek használja föl szinésznö voltát.

Árkai Lidi remegve hunyta be a szemét: istenem, mit fog most mondani?

Erőss Gusztáv meg finom érzékére hallgatva, gondolta: meg kell öt nyugtatni. S nyájas meglepetés hangján, jókedvüen szólt:

— Hiszen ez nagyon érdekes lesz. Nagyságod bizonyára nagy tehetség s az igazgató éles szemére vall, hogy fölfedezte.

A hang megnyugtatta a hölgyet, de amit mondott, nem.

— Nem tudom, szólt kissé fölbátorodva, még nem próbáltam soha. De az igazgató azt mondta, hogy csak legyek nyugodt, nem oszt ki nekem szerepet.

— Ah, ez nem járja, méltatlankodott a protektor, még ma beszélek a direktorral s holnap szerepet kap.

Ijedten könyörgött neki a hölgy:

Az istenért, ne tegye, kérem, ne tegye! Megölne a szégyen, ha a szinpadra kellene lépnem.

Erőss Gusztáv nevetett.

— De édes kisasszony!

Elpirult, alig hallhatóan susogta:

— Asszony vagyok.

Ezer bocsánat, a szinpadi neve után nem tudhattam. Aztán ez a fiatal arcza, leányos szépsége . . .

Árkai Lidi még jobban elpirult, de mosolyogva adta meg a felvilágositást:

— Elváltam az uramtól, nyomban az esküvö után.

HIREK.

— **Uszóversenyt** rendez a főgymn. tanuló ifjusága részvételével a főgymn. tornatanára ma d. u. 4 órakor a holt Körösön. Pálya hossza 200 m. Indulás a Robitsekféle gőzmalomtól. Czél az uj hid. Dij minden korosztálybeli csoportgyőztesnek egy-egy diszoklevél a főgymnasiumtól; müugrásért szintén egy oklevél adatik. A csoportgyőztesek ujra mérkőznek s az ezek közt első „győztesek győztese" czimet nyer az oklevélben.

— **Tüzoltó gyakorlat**. Az Ő. T. egylet külön csapata ma d. u. 2—3-ig gyakorlatot tart a városházán.

— **Millenniumi kitüntetések**. Közéletünk két régi, érdemes és általánosan tisztelt munkását érte a korona kegye, kitüntetése. Mindkettő tisztes közpályát futott be s mindkettőnek tisztelői nagy tábora gratulál a méltó kitüntetéshez. Ladics György megyebizottsági tag, ki évtizedek óta nagy tevékenységet fejt ki a megyei életben s főleg az alsó fehér körösi ármentesitő társulat körül, mint ennek elnöke mutat föl sikeres munkásságot, a vaskorona rend III-ik osztályu keresztjét kapta. Szabó János körös-tarcsai ref. lelkész megyebizottsági tag, a békés-bánáti esperesség buzgó esperese pedig a Ferencz József rend lovagkeresztjét. Mindketten büszkeségei közéletünknek s méltán örülünk, hogy a legfelső helyen érdemeik a figyelmet nem kerülték el. Azok sorában, kik a kitüntetés publikálásával üdvözleteikkel felkeresik a két érdemes férfiut, itt csatoljuk a magunkét, kivánva nekik közpályájokon további buzgalmat; kivánva, hogy az ezredéves kitüntetésnek sokáig örülhessenek tartós egészség közben.

— **Választás**. Békés község képviselőtestülete a héten több megüresedett állást töltött be választás utján: adóügyi ellenőri jegyzővé Terney Ferencz eddigi iktatót választotta meg. Birtoknyilvántartó lett Locsor András eddigi főpénztári ellenőr; iktató lett Tassy Lajos eddigi tasnádi járási szolgabirói irnok; rendbiztossá Biró Imre választatott, ki eddig Szarvason volt hasonló minőségben.

— **Kitüntetett megyebeli nagybirtokos**. A millenáris tenyész állat kiállitást Ő Felsége majus 31-én meglátogatván, kiváló érdeklődéssel szemlélte meg annak hazai fajta csoportjait. S amint Darányi földmivelési miniszter kalauzolása mellett kiséretével a hosszan fekvő fedetlen korlátokban elhelyezet békési uradalmi és más jelesebb tenyészetek gondos megtekintése közben előre haladt, a korlátok tulsó végé nél a sarkadi uradalom által kiállitott jószágokhoz érkezett s megpillantván a páratlan remek kollekcióját, jó ideig gyönyörködött az évszázados multtal biró gulya szemléletében s környezete előtt legmagasabb megelégedését ezen szavakkal fejezte ki: „Az eddig látott tenyész-állatok között ezeket találom legszebbeknek." — Majd pedig a jelenlevő uradalmi tiszthez Márki Imréhez azon kérdést intézte: „A grófja nincs-e idefent, hogy van?" A kapott feleletekre szivelyesen mondá: „Köszönöm, üdvözlöm a grófot." — Végre a jószágok gondozására felvitt gulyások kinézése és remek ruházata feletti legmagasabb megelégedését nyilvánitván, katonásan szalutált s folytatta a szemlét.

— **A főgymnasiumunk államsegélye.** A vallás és közoktatási miniszterium a szarvasi főgymnasiumnak 12 ezer frtot utalványozott a már szerződéssel is biztositott évi államsegélyből.

— **A szarvasi ág. h. ev. tanuló ifjuságának** dalkari, szavallati s zeneszeti estélye junius 18. este 8-tól a nagy teremben következő müsorral lesz megtartva: 1. A tanulók dalosköre elzeng müdalokat. 2 Szaval Albusz Frigyes VII. o. t. 3. Zongorán játszik Zvarinyi János I. o. t. 4. Szaval Horváth Béla VII. o. t. 5. Zongorán játszik Rohoska Géza VI. o. t. 6. Szaval Acsay Lajos VIII. o. t. 7. Melodráma: „Petőfi Hortobágyon" Előadják: Zongorán Balogh Alajos VIII. o. t. czimbalmon Salacz Elemér VII. o. t. hegedün, Horváth Aladár VI. o. t. Szavalja Acsay Lajos VIII. o. t. 8. A tanulók dalosköre elzeng dalegyveleget. Belépti dij: személyjegy 50 kr. Tanulók karzati jegye 20 kr. A tiszta bevétel az ezredév emlékére vásárolt harmonium vételárára van fentartva.

— **Tanitók a pénzintézeteknél**. A vallás- és közoktatásügyi miniszter még 1895-ik év deczember havában rendeletet bocsátott ki az ország valamennyi tanfelügyelőjéhez és közigazgatási bizottságához, melyben a tanitók pénzintézeti mellékfoglalkozását korlátozza, kimondván, hogy a tanitók pénzintézeteknél könyvvezetői állást csakis a közigazgatási bizottság előzetesen kikért engedélye mellett vállalhatnak el. Most a vármegye közigazgatási bizotságaihoz érkezett leiratában a miniszter ama rendelkezését oda modositotta, hogy a pénzintézeteknél a tanitóknak nem csupán a könyvvezetői, de belső tisztviselői, vagy igazgatósági minőségben való alkalmazása is az imént megjelölt korlátozás alá esik.

— **Szarvas város** a tulajdonát képező ujonnan épült egyemeletes vendégfogadót, a hozzá tartozó mellékhelyiségekkel együtt f. e. julius hó 1-én d. u 3 órakor a városháza tanácstermében tartandó zárt ajánlati versenytárgyalás utján berbe adja. A bérlet 10 évre terjed.

— **Ösztöndij iparos segédeknek.** Az aradi iparkamara területén lakó, tehát békésmegyei iparos ifjak folyamodhatnak 300 frtos külföldi ösztöndijért. Kérvények junius 30-ig adandók be. Részletesebb adatokkal az érdeklődőknek szivesen szolgálunk.

— **A községi pótadók növekedése** Igen érdekes az alábbi kimutatás a békésmegyei községek pótadóiról, illetőleg arról, mily nagy mértékben növekedett a községi pótadó nagysága az utolsó husz év alatt a békésmegyei községekben. Igy Gyula várossa 1875-ben 23946 frt. 1895-ben pedig 71942 frt pótadót vett igenybe. Körülbelül ebben az arányban növekedett a pótadó az egész megyében; Csaba községben 1875-ben 31394 frt, 1095-ben 72.310 frt; Békés községben 1875-ben 14.912 frt, 1895-ben 64.235 frt; Gyoma községben 1875-ben 5973 frt, 1895-ben 22.960 frt; Kétegyháza községben 1875-ben 2442 frt, 1895-ben 7488 frt; Gy.-Vári községben 1875-ben 3607 frt, 1895-ben 4503 frt; Uj-Kigyós községben 1875-ben 4608 frt, 1895-ben 10,641 frt; K.-Tarcsa községben 1875-ben 4074 frt, 1895-ben 7587 frt; Szarvas községben 1875-ben 22.823 frt, 1895 ben 44.378 frt Füzes Gyarmat községben 1875-ben 4955 frt, 1895-ben 18.094 forintra rugott a községi pótadó. Nem volt pótadójuk 1875-ben: Doboz (1895-ben 2086 frt) M.-Berény (1895 ben 31.903 frt.) Bánfalva (1895-ben 3636 frt,) P.-Szt-Tornya (1892-ben 6356 frt.) Kondoros (1895-ben 11211 frt) és Vésztő (1895-ben 11715 frt) községeknek E kimutatás eléggé bizonyitja, hogy a magyar községek éppen nem riadnak vissza az áldozatoktól s szivesen lépnek az alkotások terére.

— **Juniális**. A szarvasi kereskedő ifjak, mint lapunk mult számában jeleztük tegnap lett volna megtartva a népkertben, de a kellemetlen idő következtében nem lehetett megtartani. A tánczolni vágyó fiatalság nem riadt vissza az esőtől. Este rögtönzött mulatságot rendezett a Bárány vendéglő nagytermében, mely anyagilag is kitünően sikerült. Az első négyest 40 pár tánczolta. A hölgyek között a többek közt ott voltak: Kohn Janka és nővere Szerénke, Liska Irma, Wolfman nővérek, Wandlik, N. Frisch Gizella, Raschofszky Rózsi, Krepsz Mariska, Reisman Lujzika, Fináli nővérek, Schlesinger Berta, Züsz Irma. Stern Lotti, Züszholcz nővérek, Ferhecz Lujza, Krecsmárik, N. Buck Janka, Stern nővérek. Grabenhofer Jánosné, Zábel Józsefné, Bukk Adolfné, Csillag Beláné stöbben. A fényes mulatság csak a reggeli órákban oszlott széjjel. Mint halljuk ma délután a népkertben szándékoznak, megtartani a tegnap elmaradt kerti mulatságot.

— **Ünnepélyek az óvodákban**. A Lászlóffy féle óvodaban e hó 6 án, a Kieska-féle óvodában pedig 12-én voltak a juniálisok. Az idő szép volt, a nap vigan árasztotta sugarait az apró, nagyobbrészt magyar ruhába öltözött gyermekseregre, mely játszi pajzánsággal élvezte a juniális örömeit s csak estefelé oszlott széjjel, hogy helyet adjon az óvonénikék által meghivott, tánczra vágyó fiatalságnak. Valóban kedves gondolat volt ily tánczmulatság rendezése az óvonénikék részéről. Hogy menynyire jól érezte magát az aranyfiatalság, az eléggé kiviláglik abból, hogy a tánczosok, főleg a hölgyek óhajára Sándor bandáját még a mulatság végét meghatározott időn tul is visszatartották, ugy, hogy mindkét helyen csak az éjfél vetett véget a kedélyes juniálisnak.

— **Tilos a halászat**. A halászatot kedvelők figyelmet felhivjuk amaz intézkedésre, mely szerint az élő Körös halászteleki részén semmiféle eszközökkel halászni nem szabad.

— **Zárt ajánlat-hirdetés** A városi kovács-, bognar-, kötélverő-munkákra, valamint kereskedő-czikkek és vasárus-tárgyak szállitására a város zárt ajánlatot hirdet, junius 20-iki határidővel. A bővebb adatok és tudnivalók az első-jegyzői irodában tudakolhatók meg.

— **Figyelmeztetés**. Közegészségügyi szempontból a mostani járvany idején megszivlelendő figyelmeztetés, hogy oly házakon, melyekben ragályos vörheny betegség van, vörös kereszttel jelzett táblácskák vannak, Ily helyeken látogatásokat tenni nem szabad.

— **Gazdák figyelmébe**. A nemsokára beálló aratás idejére való tekintettel gazdáink tudomására hozzuk hogy részeseket igazolványi okmány nelkül nem szabad fogadni. Cséplőgep-tulajdonosok pedig csak olyan gépészeket alkalmazhatnak, a kiknek oklevele Szolnokon a főkapitány által nyilvántartva van.

— **Sertésvész** Körös-Ladányban a sertésállomány közt sertésvész ütött ki, s igy a zárlat elrendeltetett.

— **A megyei tisztviselők** nyugdijára vonatkozó megyegyülesileg hozott határozat a községházán e hó 16-áig közszemlére van kitéve.

Szegény apám tönkrement s mig mi esküvőre mentünk, az alatt Amerikaba szökött. Annak az embernek meg pénz kellett. Hát nyomban elhagytam, különben ő hagyott volna el engem.

— Ah és most?

— Az igazgató családunk régi barátja, szerződtetett, hogy legyen valami állásom.

Erőss Gusztávot nagyon érdekelte ugyan ez az eset, de csalódást is érzett. Hisz ez szinekurának szinésznő, nem pedig mellőzött eletség.

— S nem is szándékozik fellépni?

— Nem tudom, felelt, nem vagyok tisztában se magammal, se környezetemmel. Gyermekkoromban egyre arról álmodoztam, hogy szinésznő leszek, de most — nem tudom — oly idegenül érzem magamat e különös világban s olyan árva vagyok. Az igazgató bemutatott néhány szinésznőnek, de ugy látszik, megvetnek engem. A köszönésemet alig viszonozzák s szólani nem is mernek egyhez sem. A férfiak meg olyan tolakodóan bizalmasak, hiszen látom, hogy másokkal szemben is ilyenek és hogy nem gondolnak semmi rosszat, de én nem szoktam meg és irtózom tőle, hogy valamikor megszokjam.

— Ó, ne tartson attól, asszonyom, higyje el, mihelyt először a szinpadra lépett, teljesen otthon érzi magát. Aztán a szinháznál csakugyan más az érintkezés formája, mint a szalonban. Nagyságod tulságosan komoly, azt pedig nem szeretik a szinésznők. Azt hiszik, hogy gőgből komoly nem akar velük érintkezni. De majd segitek ezen is. A viszontlátásra, nagyságos asszonyom, igen örültem a szerencsének.

S Erőss Gusztáv már ott volt az udvar kellő közepén, mely a szinház ünnepelt naivaja körül képződött s Árkai Lidi a szeme irányából látta, hogy róla beszélnek most.

— Ugyan hagyjon békét azzal a hölgygyel, vágott a szavába a naiva. Nem szeretem a libuskát, mely kacsák között fiók-hattyunak tartja magát.

A társaság kaczagott s Erőss Gusztáv is, aki igen udvarias ember, kénytelen volt a naiva hasonlatát igen elmésnek találni. S elérte azt, hogy a szinház „tiszteletbeli tagját" ezentul hattyunak nevezték.

A naiva hasonlata különben igazán találó volt. Az Árkai Lidi teljes elszigeteltségének oka valóban a hivatásos szinészek idegenkedése volt a más világból való kollega ellen. Nem szeretik a szinésznőt isten csapásából. Erezték, hogy Árkai Lidi szerencsétlenségnek tartja, hogy szinésznő és ez sérti őket. A vidéki városban, a hol Árkai Lidi élt, nem egy megfordult közülök s még élénk emlékökben van, hogy az uj kollega páholya előtt hányszor kellett hajlonganiok, s ez most közéjük „sülyedt!" Hattyu a kacsák között.

S volt még más is, a mi Árkai Lidit száműzte a szinésznők köztársaságából: a tisztasága. A férfiak, akik nem foghatták át a derekát, alamuszinak tartották, a nők, a kik bohém könyelmüséggel, játékból csókolództak — férfiakkal, egyerűen aljasnak. Hanem volt köztük fiatal, tiszta lany is, de ezek sem prüdósködtek. Az Árkai Lidi szende pirulása és reszkető védekezése a férfiak jókedve ellen, sértette őket.

— Menjen apáczának, szóltak s még sok minden egyebet, amit szegény Árkai Lidi soha sem tudott meg, de ösztönszerüleg megérzett s még jobban félt a társaságtól.

Erőss Gusztávban azonban fölébredt a nemes ambiczió, hogy ő ennek az árva hattyunak poziczíót szerez a kacsák között. Végre egy kezdő, aki igazán rea szorul, a kin kipróbálhatja a hatalmát. Mert a kiket, eddig protegált, azok anélkül is boldogultak volna, Tehetségek voltak, tetszettek is, meg hattyuk sem voltak. Tüntetőleg a főpróba egész tartama alatt Árkai Lidivel foglalkozott, sőt el is kisérte.

S még az nap beszélt az igazgatóval Az örökké rosszkedvü ember felhuzta a szemöldökét. meg a vállát lebiggyesztette a szája csücskét s az Erőss Gusztáv lendületes dikcziójára azzal válaszolt:

— Szobaleánynak tulságosan szép és előkelő, szerepnek meg tulságosan tudatlan. Legjobb lesz ennyiben hagyni a dolgot.

De Erőss Gusztáv nem hagyta annyiban, meg volt győződve, hogy a fiatal asszonyban nagy tehetség lakozik. Nem lehet tudni. A szinpadra mindenesetre kell bocsátani. Hát próbálja meg direktor ur egy háromszavas szereppel, de próbálja meg. Ebből a 3 szóból is kitünik majd a tehetsége.

Beletelt vagy három hétbe, mig ennyit ki tudott vinni protegéje részére. Ezalatt a három hét alatt bőven kijart neki a kötekedésből, gúnyolódásból a szinésznép részéről. Ő, aki eddig minden szinészszel jóban volt, most titkos keserüséggel fordult ellenök, bár nyiltan nem mutatta. Szeretetreméltóan mosolyogva hallgatta a hölgyek gyanusitásait, hogy a hattyu, ugy látszik, nem egészen a müvészetével keltette föl érdeklődését, hogy bizonyára titkos előadásokon ragyogtatta előtte tehetségét, mert nyilvánosan nem lehetett belőle része. Hogy a hattyuval eljátsza a Lohengrin contrefacon-ját: Lohengrin, aki a hattyuja csónakát vonja. Denique, belőle Lohengrin lett.

Árkai Lidi nagy háladatosan fogadta a fiatal ur pártfogását, de mintha jobb szerette volna, ha nem foglalkoznék vele. A szegény gyermek, teljesen magában állva, szenvedett elszigeteltségében, de félt minden közeledéstől is. Tudta, hogy Erőss Gusztávtól nincs tartania, de mint a mókus reszketett teljes biztonságban is. Mikor pedig Erőss az örömhirrel lepte meg, hogy szerepet kapott, akkor teljesen kétségbe volt esve. Mit csináljon a szereppel? Nem tud majd semmit és elájul, ha a szinpadra lép. Erőss azzal vigasztalta

CSARNOK.

Édes teher.

Mulatoztunk vigan, szépen szólt a zene,
A gond, a bubánat el lett ott feledve,
Elfeledtem én is, boldogságban úsztam . . .
De hogy a boldogság nem tarthat örökké,
Azt előre tudtam.

Boldogságban úsztam, mert te is ott voltál,
Táncoztunk együtt a vig hegedü szónál,
Rám biztad kendődet s én rigyáztam rája.
Édes teher volt az s nem mint te gondoltad
Szivem édes vágya.

Magamhoz szoritám azt az édes terhet,
Azt hittem angyalom, hogy téged ölellek,
De vagy karjaimban, mire régen vágyom,
Szavad is hallottam: Szeretlek, mint senkit
E széles világon!

Viradni kezdett már. Vége a zenének,
El is hallgatott a hegedü és ének.
Átadtam a terhet . . . hazament mindenki.
Azt a boldog órát s azt az édes terhet
Nem fogom feledni!

Béla.

Rejtélyes látogatás.

Midőn nemrég „megtelepedtem“, az első, ki tudomást vett rólam, egy uri ember volt, ki ülnöknek adta ki magát és azt állitotta, hogy az Egyesült Államok belföldi osztályával áll összeköttetésben. Azt feleltem, hogy eddig ugyanis mitsem hallottam üzletágáról, de annak daczára nagyon örvendek, hogy láthatom, — nem kiván helyet foglalni? Leültünk. — Nem tudtam semmi különös dolgot mondani neki, bár ugy éreztem, hogy azoknak, kik az önálló háztartás méltóságára emelkedtek, a társaságban okvetlen beszédeseknek, könnyedeknek és szeretetreméltóaknak kell lenniök. Minden más hiányában azt kérdeztem tőle, vajjon szomszédságunkban nyitja-e meg üzletét?

Azt mondta: igen. (Nem kivánok ügyetlennek látszani, de azt reméltem, hogy majd ő fogja megmondani mivel kereskedik.)

Azzal a kérdéssel fordultam hozzá „milyen volt az üzlet?“ és ő azt felelte, „meglehetős“.

Erre azzal válaszoltam, hogy egyezségre léphetnénk és ha az ő kereskedőháza annyira megtetszik nekünk mint a másé, az ő vevői közzé szegődünk.

Azt felelte, hogy erősen reményli, hogy üzlete meg fog nekünk tetszeni és azt mondta, hogy még nem találkozott emberrel, ki ha egyszer üzleti viszonyba lépett vele, öt elhagyva más után járt volna.

Ez elég tetszetősen hangzott s bár a ravaszságnak nálunk, a kereskedőknél szokásos természetes kifejezésével volt felruházva, az ember elég tisztességesnek látszott.

Nem tudom pontosan, miképen történt, de fokozatosan csaknem össze olvadtunk és együtt mentünk tovább társalgás közben és innen kezdve minden oly simán ment mint az óramü.

Beszéltünk, beszéltünk és beszéltünk — legkevesebbet én. És nevettünk nevettünk, nevettünk — legkevesebbet ő, de azért az egész idő alatt nem vesztettem el lélekjelenlétemet. El voltam határozva, hogy homályos feleletei daczára is kitalálom üzletét — és elhatároztam mindezt kivenni belőle, a nélkül, hogy gyanuját felkölteném. Azt hittem, hogy egy mély szövevényes fogással lépre csalom. Mindent el fogok neki mondani a saját üzletemről és ő a bizalmasság ilyen nyilvánulása folytán természetszerüleg annyira felmelegszik, hogy elfeledkezik magáról és mindent el fog mondani a saját ügyeiről, mielőtt még gyanitaná, mit akarok. Igy szóltam:

— Ön bizonyára nem is gyanitja, hogy minő üzleteket csináltam ezen a télen és a mult tavasszal.“

„Nem — nem hiszem, hogy tudnám. Lássuk — lássuk. Ugy kétezer dollár körül? De nem — nem, uram, tudom, hogy nem csinálhatott ily sokat. Mondjuk czerhétszáz, nemde?“

— „Ha-ha! Tudtam, hogy nem gyanitja. Ezen a télen és a mult tavasszal leszámolt bevételeim tizennégyezer hétszázötven dollárt tettek, — mit szól hozzá?“

Ez csodálatos — valóban csodálatos. Fel fogom jegyezni. És ön azt mondja, hogy ez nem is az egész?

„Az egész? Ugyan, hiszen itt van négy havi jövedelem a Buffalo Express-ből, ugy-ugy, no igen mit szólna ön ugy nyolczezer dollárhoz?“

„Ne mondja! Ugyan mit szólnék, mint azt, hogy magamat is szeretném a bőségnek ép ilyen óczeánjában fetrengve látni. Nyolczezer! Feljegyzem. Ugyan ember! és mindezek tetejébo azt kell hallanom, hogy több jövedelme is volt?

„Ha-ha-ha; Ön csak mellette jár, hogy ugy mondjam. Itt az én könyvem „The Juno cents Abroad“, az ára a kötés szerint 3.50—5.00 Figyeljen reám. Nézzen a szemembe. Az utolsó négy és fél hónap alatt ebből a könyvből kilenczvenötezer példányt adtunk el. Kilenczvenötezer! Gondolja csak meg! Egy példány átlagára négy dollár. Tehát csaknem „négyszáz“ ezer dollár, fiam. Én kaptam a felét!“

„Az ég szerelmére! Ezt le kell irnom! Tizennégy — hét — ötven — nyolcz — két száz. Az egész, — igazán, szavamra mondom, a főösszeg kétszáz és tizenhárom vagy tizennégy ezer dollár körül mozog. Lehetséges ez?“

Lehetséges! Ha tévedés fordul elő, ugy ez csak az ellenkező irányban lehetséges. Ezen évi jövedelmem tehát kétszáz és tizennégyezer, ha számitani tudok.

Az uri ember fölállott és távozni készült. Kissé kényelmetlenül éreztem magamat, hogy vallomásaim kárba vesztek, sőt az idegen csodálkozás felkiáltásai következtében még lehetőleg ki is bővitettem őket. De nem; az utolsó pillanatban az uri ember egy nagy boritékot nyujtott át nekem és azt mondta, hogy az tartalmazza az ő vallomását, s hogy én mindent meg fogok tudni belőle üzletére vonatkozólag; s hogy ő rendkivül boldog lesz, ha ismeretségemet birhatja, és bár több vagyonos ember van a városban, mégis midőn vele ö szeköttetésbe léptek, azt tapasztalta, hogy alig tudnak megélni; és hogy valóban igen hosszu ideje annak, hogy egy gazdag embert szemtől-szembe láthat, beszélhet vele és kezeivel megtapogathatja, hogy alig tudja tartóztatni magát, hogy meg ne öleljen, — sőt nagy szivességet tennék neki, ha megengedném, hogy megöleljen engem.

Ez annyira tetszett nekem, hogy meg sem kisérlettem az ellenállást, hanem megengedtem a jószivü idegennek, hogy karjaival átöleljen és néhány enyhitő könyü gördítsen végig a nyakam hátsó részén. Azzal eltávozott.

Mihelyt elment, felbontottam vallomását. Négy perczig figyelmesen tanulmányoztam. Azután előkiáltottam a szakácsot és igy szóltam hozzá.

„Fogj meg, mert elájulok. Forgassa addig Mária a rétest.“

Ah, minő gazemberrel volt dolgom! Vallomása nem volt más, mint egy nyomorult adólajstrom — az én magánügyeimre vonatkozó szemtelen kérdések hosszu sora, melyek négy finom nyomásu oldalnak java részét betöltötték — mondhatom, oly kérdések voltak melyeket oly csodálatos lángelmével állitottak fel, hogy a város legöregebb embere sem tudta megérteni, hogy a legtöbb közülök mire czélzott — kérdések voltak azzal a számitással, hogy az ember négyszer akkora jövedelmet valljon, — mint a mennyit tényleg élvez, ne hogy esetleg hamisra esküdjék. Kibuvót kerestem, de ilyent nem találtam. Az I. számu kérdés teljesen talált ügyemre, mint a hogy az esernyő egészen és böven befedi a hangyabolyt.

Mekkora üzleti nyereség volt a mult évben ön által folytatott bárminő üzletből, foglalkozás vagy hivatásból?

És ezt még tizenhárom más hasonló kutató természetü kérdés követte; a legszerényebbek közülök csak arról kivántak tudomást szerezni, vajon nem vettem-e részt betörésben, vagy utszéli rablásban, vagy valamely hasonló titkos forrásból nem húztam-e hasznot, vajjon nem szereztem-e oly vagyont, mely az I. számú kérdésnél felszámitott jövedelemből kimaradt.

Tiszta dolog volt, hogy az idegen luddá tett saját magam által. Nagyon, nagyon világos volt a dolog. Saját ügyetlenségem folytán az idegen 214,000 dollár jövedelmet vallatott be velem. Ebből, a törvény szerint 1000 dollár ki volt véve a jövedelmi adó alól — a többi azonban megmaradt, és igy az csak egy csepp volt az oczeánban. A törvényes öt százaléknál fogva tizezer hatszáz és ötven dollár jövedelmi adót kell fizetnem a kincstárnak.

(Már ezen a helyen megjegyzem, hogy azt bizony nem fizetem meg.)

Egy nagyon tehetős emberrel vagyok ismeretségben, kinek háza valóságos palota, a ki királyi asztalt tart, kinek fekvőségei óriási terjedelmüek, de a kinek mindezek daczára nincsen jövedelme, a mit többször láttam a jövedelmi lajstromokból; kétségbeesésemben tehát hozzáfordultam tanácsért. Meghallgatta jövedelmeim rettenetes felfedezését, föltette szemüvegét, kezébe vette a tollat és presto — szegény valék! A legegyszerübb dolog volt, a mi csak valóban létezett. „A levonások“-ról szóló tét ügyes alkalmazása volt az egész. Leirta hogy állami, nemzeti és községi adóm ennyi, hajótörés, tüz, stb. következtében előállott veszteségem ennyi, „apadása tényleges vagyonban“ ennyi, a „homestand“ járadéka fejében fizetett ennyit, mint az Egyesült Államok tengerészeti tisztjének adó alá vont jövedelmem annyit tesz és egyéb dolgokat. És midőn elkészült, átadta nekem a papirost és azonnal megláttam, hogy mult évi jövedelmem egyezer kétszáz és ötven dollárt és negyven centet tesz.

„Nos, igy szólt, az ezer dollár a törvény szerint adómentes, önnek most már nincs egyéb dolga, mint elmenni és megesküdni erre az okmányra és kétszázötven dollár után megfizetni az adót.“

Mindig fel szokta használ ezen „levonásokat“ a saját ügyében, uram? kérdeztem.

Természetesen. Ha nem léteznék a „levonások“ czime alatt ez a tizenegy áldott pont minden évben koldussá

---

biztatgatta: csak négy szó az egész szerep s egy csésze teát kell behoznia. Ki fogja önteni a felét! — Dehogy, hiszen üres lesz a csésze. — El fogja ejteni. — Dehogy, hiszen próbái lesznek, aztán majd itthon is begyakorolhatja. Igen, majd együtt tanulják be a szerepet.

Remegve ment a próbára, a hol számba se vették. A rendező kijelölte a helyet, a hová a csészét tennie kell s ide-oda igazitotta, a mit a naiva kaján mosolygással nézett. A második próbán minden jól ment, mert a csésze nem volt a kezében, csak markirozta. Egészen boldóg volt, mikor Erőss, aki a próbákra is bejáratos volt, megdicsérte.

A főpróbán azonban baj történt. Mikor Árkai Lidi a szinpadra lépett s maga előtt látta a sürü sötétben mozgó még sötétebb árnyakat, a szinfenekén ugy érezte, hogy a mélység széllén áll s ha még egyet lép, belebukik. Szédült s mikor a naiva türelmetlenül, felhangon rá szólt;

— Hozza már, no!

Akkor összerezzent s a csésze kihullt a kezéből. A rendezőnek ki kellett jönnie, a kezébe adnia a csészét s ugy vezetnie őt karonfogva az asztalhoz,

Jelenés után a naiva pattogva kijelentette, hogy nem játszik, ha nem adnak neki más szobalányt. Nem bolond, hogy az egész estéjét koczkáztassa, hogy halálos aggodalommal lesse azt a csészét vajjon szerencsésen megérkezik-e. A rendező is mintha mellette lett volna, bár csititani iparkodott a felizgatott müvésznőt. Árkai Lidi meg reszketve, halványan állt ott s könnyek folytak végig az arczán. Az igazgatónak megesett rajta a szive és mellette döntött. Delutánra oda rendelte külön próbára, felvonatta a függönyt s ugy próbáltatta vele a belépést egy órán keresztül. Másnap megismételték s a naivával szemben felelősséget vállalt hogy minden rendben lesz.

A főpróba közönsége meg széltében terjesztette mindenfelé, hogy holnap nagy mulatság lesz a premieren. A szobalány el fogja ejteni a csészét s lesz nagy felfordulás. A direktor — már április volt — nem számitott közönségre s bőven osztogatta a szabadjegyeket s csak ugy ámult, mikor a pénztáros izente neki, hogy szüntesse be az utalványozást, mert kapkodják a jegyeket. A kezeit dörzsölve hunyorgatott: ezt Árkai Lidi csinálta. Nagy siker ez, amilyet-szerepben egy szinésznő sem aratott még.

Csakugyan, a szinház egészen megtelt. Árkai Lidi, mikor Erőss belépett az öltözőjébe, elrejtette az arczát. Szégyelte a festéket rajta. Fekete ruhájában fehér kötőjében s a szobalány fehér kontyában meginditóan szép volt.

— Csak bátran, kedves Lidi — először szólitotta szinész-bizalmassággal igy és Lidi nem ütődött meg rajta.

— Ugy félek, suttogta.

— Ne féljen semmit, minden jól megy, az igazgató is azt mondta, hogy nem lesz semmi baja. Meglássa még sikere is lesz!

— Siker, ebben a szerepben?

Jóizüt nevettek mind a ketten, a mi nagyon jól esett nekik.

Mikor a naiva csöngetésére Lidi először lépett a szinpadra, a nézőtéren mozgás támadt.

— Ez fogja elejteni a csészét!

Feszült figyelemmel lesték két szavát: „Igenis, kérem.“ S minden üveg reá szegződött.

Aztán bekövetkezett a nagy pillanat. Lidi a csészével a kezében belépett, látni lehetett, mint tánczol a csésze a kis porczellán-tálczán. A mozgás a várakozás morajába ment át s Lidi érezte, hogy ez neki szól. Az a lámpaláz fogta el, mely a szinészvért fölkorbácsolja s a képességet a lehetetlenségig fokozza. Ebben a lázban aratják a nagy szinészek legnagyobb sikereiket s ebben a lázban tette le Árkai Lidi biztos kézzel a csészét. A publikum meg, mely scénát várt, most tapsban tört ki a csésze szerencsés elhelyezésén. Nevettek is mellette, de azt Lidi nem hallotta a dörgő tapsban. Kipirult a festék alatt és szivét a dicsőség kéje járta át. Amint az öltözőjéhez ért, ott állt már Erőss Gusztáv, diadalmas arczczal s feléje nyujtotta a kezét:

— Ugy-e mondtam, hogy nagy sikere lesz!

S Árkai Lidi, megcsapva a szinházi levegőtől, elvakúltan a káprázattól, ráborult Erőss Gusztáv mellére és nevetve is, sirva is, szoritotta arczát barátjához:

Olyan boldog vagyok!

Másnap — mintha igazán nagy dolgot müvelt volna — mohón nyult az ujságokhoz s remegve kutatta az ismertetésekben a nevét. A legtöbben benne is volt, mint uj tag, aki feltünt a szépségével s pár szava után itélve, igen tehetséges. Az egyik referens azonban külön croquist szentelt neki, amelyben a csésze epizódot előzményeivel együtt széles jókedvvel traktálja. Bosszusan lökte félre az ujságot: — Ah a goromba, azt bizonyosan a naiva csinálta.

S mikor tiz óra felé a szinház udvarára lépett, magasra hordott fejjel, mosolyogva és bizalmasan lépett a ténfergő társakhoz.

— Szervusztok gyerekek!

S szoritgatta az ámulva feléje nyuló kezeket s mikor az intrikus gratulálva átfogta a derekát, kaczagva paskolta meg az arczát:

— Mégy innen? Ott jön a feleséged!

Majd észrevevén a rendezőt, hozzá sietett s az arczát simogatva, hizelegve szólt neki:

— Ugy-e, édes rendező ur, majd kapok nagyobb szerepet is!

Szóval, csak addig volt hattyu, a mig rá nem lépett a szinpadra.

Kóbor Tamás.